

Неозапозичення в українському футбольному інтернет-дискурсі

ВІТАЛІЙ МАКСИМЧУК

*Національний університет «Острозька академія», вул. Семінарська, 2,
UA – 35800, Острог, vitalii.maksymchuk@oa.edu.ua*

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

Članek se osredinja na analizo novih prevzetih besed v sodobnem ukrajinskem nogometnem spletnem diskurzu. Avtor z različnih vidikov, kot so leksikografski, kronološki, funkcijski in semantični, predstavi španske, italijanske, angleške, nemške in druge nove prevzete besede. Opaža, da so španske in italijanske inovacije nacionalni identifikatorji, občasno pa razvijajo tudi posplošeno semantiko. Angleške inovacije poimenujejo vloge nogometašev na igrišču, vrste udarcev z žogo, časovna obdobja ipd. Nove prevzete besede so v ukrajinskem nogometnem spletnem diskurzu v konkurenčnem odnosu na slovnični, pravopisni in grafični ravni, prevladajo pa tiste novosti, ki niso v nasprotju z obstoječim jezikovnim standardom. Ne glede na to leksikalne dvojnice soobstajajo in širijo sinonimijo ukrajinskega jezika.

The paper focuses on the analysis of the new borrowed words in modern Ukrainian football Internet discourse. Using different criteria such as lexicographic, chronological, functional and semantic, the author describes Spanish, Italian, English, German and other new borrowed words. Spanish and Italian innovations are the national identifiers, but sometimes they gain generalized semantics. English new borrowed words name the functions of football players in the field, types of ball kicks, time periods, etc. In Ukrainian football Internet discourse new borrowed words compete on grammar, orthographic and graphic levels, but those innovations that do not contradict current linguistic standards prevail. However, lexical competitors peacefully coexist, expanding synonymous rows of the Ukrainian language.

Ključne besede: nogometni spletni diskurz, nova prevzeta beseda, inovacija, kontaminacija, konkurenčni odnos med besedami, semantika

Key words: football Internet discourse, new borrowed word, innovation, contamination, word competition, semantics

0 Вступ

Глобальне поширення інформації за допомогою сучасних комунікаційних технологій, зокрема інтернету, призвело до взаємодії лексичних систем різних мов. Це спричинює взаємопроникнення в рідномовну систему чужорідних елементів, які заповнюють наявні лакуни або розширюють синонімні ряди. На початку ХХІ ст. українські лінгвісти присвятили чимало праць аналізу слів іншомовного походження, використовуючи семантично тотожні

терміни на позначення лексем, які нещодавно потрапили до мовного вжитку: *неозапозичення* (Клименко, Карпіловська, Кислюк 2008), *нові запозичення* (Городенська 2009), *новозапозичення* (Стишов 2017), *новітні запозичення* (Коробова 2017) тощо. Незважаючи на таку розгалуженість понять, *неозапозичення* зазвичай тлумачать як «нове слово іншомовного походження, адаптоване до системи української мови шляхом транскрибування (відображення звукової форми його прототипа в мові-джерелі) або транслітерування (відбиття графічної форми такого прототипа)» (Клименко, Карпіловська, Кислюк 2008: 19).

Однак поза увагою науковців залишилося дослідження нових слів іншомовного походження в мові спорту. Тут варто відзначити поодинокі праці О. Стишова, Є. Карпіловської, З. Валух, де описано загальноспортивні неозапозичення (див., напр., Стишов 2017: 69–70). Заслуговує уваги дисертація І. Коробової, у якій авторка виокремлює такі лексико-семантичні групи неозапозичень: нові види спорту; назви спортивного знаряддя та приладів, що з'явилися завдяки новим видам спорту; місця для занять спортом; назви спортсменів; найменування новітніх спортивних понять і реалій (Коробова 2017: 74–78). Однак зазначені дослідження мають узагальнювальний характер і не описують ґрунтовно неозапозичень, які потрапили безпосередньо в мову певних видів спорту, зокрема футболу – гри з найбільшою вболівальницькою аудиторією. Про нові іншомовні слова у футбольному лексиконі згадував Ю. Струганець, зараховуючи до цього шару лексики номінації англійського походження *вінгер* і *латераль* (Струганець 2015: 119), а в одній із наших попередніх праць описано оновлення футбольної термінології за допомогою префіксоїдів *супер-* і *мега-*, які подекуди приєднано до неозапозичень, напр., *суперпартіда*со, *суперкатеначчо* (див. Максимчук 2018).

Зважаючи на підвищену цікавість до футболу, з'яву додаткових засобів передачі інформації «наживо» (чати, блоги, форуми, текстові й відеотрансляції тощо), сучасний футбольний лексикон поповнюється значною кількістю іншомовних слів, які розширюють його виражальні можливості, експресивізують текст, надаючи йому чужомовних національних особливостей.

Мета статті – проаналізувати лексико-семантичні особливості неозапозичень і з'ясувати чинники їх з'яви в українському футбольному інтернет-дискурсі (ФІД).

1 Критерії футбольних неозапозичень

У сучасних наукових студіях чимало уваги звернено на критерії виокремлення запозичень, з-поміж яких вирізняють хронологічний, історично-культурний, порівняльний, текстово-філологічний і критерій імовірності (Совтис 2015: 227–228). Звісно, що для більшої достовірності висновків ці критерії застосовують комплексно. Зважаючи на те, що сучасний футбольний лексикон динамічний, багатоаспектний і пов'язаний із іншими дискурсами, до нього потрапляють запозичення з інших галузей: політики, економіки, юриспруденції тощо. Тому в статті, щоб визначити належність іншомовного слова до футбольного неозапозичення, застосовано такі критерії:

- 1) *лексикографічний* – інновації не зафіксовано в загальномовних словниках, зокрема тлумачних та іншомовних слів;
- 2) *хронологічний* – неозапозичення засвідчено у футбольному дискурсі останнього десятиріччя;
- 3) *функційно-семантичний* – лексема активно функціонує у футбольному дискурсі й семантично пов'язана з футболом (рідше – навколофутбольними подіями, явищами, процесами).

Зазначимо, що до футбольного лексикону проникають інновації з інших дискурсів, однак відсутність у їхньому значенні експліцитної чи імпліцитної семи 'футбол' не дає підстави вважати їх футбольними неозапозиченнями.

2 Неозапозичення: семантична характеристика

За нашими підрахунками, упродовж останнього десятиріччя український футбольний лексикон поповнило понад 150 неозапозичень, зафіксованих на новинних ресурсах (football24.ua, ua-football.com, footboom.com, ua-gol.com, footballua.tv тощо) і сайтах уболівальницьких спільнот (1927.kiev.ua, fckarpaty.com.ua, ultras.org.ua та ін.). З-поміж них переважають інновації з іспанської (32,4%), італійської (26%) й англійської (23,9%) мов, меншу частину становлять запозичення з німецької (8,5%) та інших європейських мов (9,2%). Це пояснюємо зацікавленістю українців першостями Іспанії, Італії, Англії і Німеччини та значною репрезентацією їхніх матчів у медіапросторі, зокрема в інтернеті й телетрансляціях. Окрім того, відповідно до рейтингу Міжнародної федерації футбольної історії та статистики (IFFHS) 2017 р. з-поміж європейських чемпіонатів найсильнішими визнано іспанський, англійський, італійський, французький і німецький¹, що зумовлює проникнення лексем із відповідних мов до інших футбольних лексиконів. Значну кількість іспанізмів спричинює й те, що українська вболівальницька спільнота цікавиться південноамериканським футболом (чемпіонатами Бразилії, Аргентини, Колумбії, Кубком Лібертадорес тощо), у дискурсному описі якого переважає іспанська мова.

2.1 Семантичні особливості іспанських неозапозичень

Із-поміж іспанізмів у сучасному футбольному дискурсі поширені неозапозичення, що походять від кольорів клубної форми, напр., *франквердес* (ісп. *franji verdes* «зелено-смугасті») – ФК «Ельче», *блаугранас* (катал. *blaugranas* «синьо-гранатові») – «Барселона», *вердібланкос* (ісп. *verdiblancos* «зелено-білі») – «Бетіс», *франхірохос* – (ісп. *franji rojos* «смугасто-червоні») – «Райо Вальєкано», *рохібланкос* (ісп. *rojiblancos* «червоно-білі») – «Севілья», *альбіселесте* (ісп. *albiceleste* «біло-блакитні») – збірна Аргентини. Ці лексеми

¹ *The Strongest National League of the World: Spain's La Liga Again Number 1!* Retrieved 25.12.2018 on <https://iffhs.de/the-strongest-national-league-of-the-world-spains-primera-division-again>.

розширюють первинне значення колоратива в мові-джерелі, однак в українському ФІД їх сприймають лише як метафоричні найменування футбольних команд, пор.: «Рохібланкос» хочуть зберегти у складі Саміра Насрі (ua-football.com, 21.12.2016); Підопічні Дієго Сімеоне, продемонструвавши яскраву гру, розбили на своєму полі «франхірохос» (football24.ua, 25.08.2013); «Франхівердес» покинули зону вильоту, а «рохібланкос» туди опустилися football24.ua, 07.03.2015); У Лізі Європи «вердібланкос» закінчили свій шлях на стадії 1/16 фіналу... (footballua.tv, 21.06.2019); Дерліс Гонсалес не забив пенальті і врятував альбіселесте від фіаско (ua-football.com, 20.06.2019).

Рідше іспанські неозапозичення використовують для перифрастичного найменування команди: а) за народом, що мешкав на території, яку представляє команда, пор.: чарруа (ісп. *charrúas*) – збірна Уругваю; чарруа – «індіанський народ, що мешкав на території сучасного Уругваю, північно-східної Аргентини та південної Бразилії»: Однак рахунок 2:0 не надломив чарруа (ua-football.com, 26.03.2016); б) за назвою жителів адміністративного округу міста, за яке грає команда, напр., нервьоненсес (ісп. *nervionenses*) – «Севілья»; Нервіон – «адміністративний округ м. Севілья»: Таким чином «нервьоненсес» хочуть знайти заміну Тімоте Колодзейчаку... (ua-football.com, 30.12.2016). Варто зауважити, що поряд із цією інновацією використовують іменник нервіонці, утворений від топоніма Нервіон за допомогою українського словотворчого форманта, пор.: Напередодні нервіонці програли Леванте (1:2) на виїзді (football24.ua, 28.04.2018). Уживання цих лексем залежить винятково від мовних смаків і уподобань авторів футбольних текстів.

Значну групу іспанізмів становлять номінації, сконструйовані від назви футбольного клубу або міста, яке він представляє, як-от: мадридиста (ісп. *madridista*) – «Реал» (Мадрид), барселоніста (ісп. *barcelonista*) – «Барселона», севільїста (ісп. *sevillista*) – «Севілья» тощо. Такі неозапозичення іменують як гравців певної команди, так і її вболівальників, що свідчить про розширення семантики лексем, витворення в них багатозначності, пор.: Мадридиста Гуті із шанувальником Королівського клубу – Расселом Кроу (football24.ua, 25.03.2016) – Я сам каталонець, «мадридиста». А він ось за Атлетик (football.ua, 27.05.2013); Барселоніста Педро може зіграти свій сотий матч в Ла Лізі (fanclubfootball.at.ua, 21.04.2012) – ...просто в своєму фанатичному угарі відбулась втрата, з одної сторони, досить цікавого в висловленнях, але фанатично збоченого барселоніста (ua-football.com, 11.12.2016); Чи під силу андалузцям обіграти лідера «Барселону», якій «севільїстас» програли лише одного разу в останніх 3 матчах (footballua.tv, 27.09.2012) – Вболівальники туру. Севільїстас на виїзді у Малазі (bfootball.com.ua, 25.08.2015).

Сучасний футбольний лексикон активно поповнюють іспанізми, які називають часові проміжки, приміром, темпорада (ісп. *temporada*) – «футбольний сезон», плетемпорада (ісп. *pretemporada*) – «час перед початком або продовженням футбольного сезону; міжсезоння, передсезоння», хорнада (ісп. *hornada*) – «окремий тур футбольного сезону», партідо / партідасо (ісп. *partido / partidazo*) – «футбольний матч» тощо. Такі номінації найчастіше використовують, описуючи поєдинки іспанського чемпіонату, рідше – міжнародні матчі за участю команд з іспанськомовних країн: До сорока

голів Крістіану у цій темпораді доплюсував ще й дев'ять голевих передач (football24.ua, 01.07.2011); Між іншим, це вперше при Зізу Реал балансує на межі 3-х пропущених за період претемпоради (1927.kiev.ua, 08.08.2019); Чергова хорнада Ла Ліги виявилась багатою на події (football24.ua, 14.05.2013); У поки що одному із найкрасивіших партідасо цьогорічної Прімери «Вільяреал» обіграв «Еспаньйол» (football24.ua, 31.01.2011).

Значного поширення у футбольному дискурсі набув іспанізм голеадор (ісп. *goleador*) – «футболіст, здебільшого нападник, що забиває голи; бомбардир», якого, проте, не фіксують загальнономвні словники: Український голеадор зацікавив «Динамо» (football-ukraine.com, 11.12.2018). Окрім того, до лексики ввійшли неозапозичення, що номінують гравців за амплу, як-от, енганче (ісп. *enganche*) – «плеймейкер, десятка», портеро (ісп. *portero*) – «воротар». Такими одиницями зазвичай іменували футболістів із іспанськомовних країн і вони слугували своєрідними маркерами національної ідентичності, напр.: Обидві команди виглядали гідно, проте все у матчі вирішила неймовірна гра аргентинського енганче «Палермо» Хав'єра Пасторе (football24.ua, 14.11.2010). Хоча зараз спостерігаємо часткове розхитування цієї тенденції, коли аналізовані неозапозичення позначають футболістів інших національностей, напр., Олександр Іванович [Різниченко] виконував роль «енганче», опиняючись, то на лівому фланзі атаки, то на правому, а то й діючи з глибини! (fcbrovar.obolon.ua, 28.05.2015), ...однак Бебе, Алегрія, Медран і Морено відчували, наскільки складно забити молодому портеро [Андрієві Луніну] (football24.ua, 05.12.2018).

Меншою кількістю одиниць представлені іспанізми, які називають: а) уболівальників – інчада (ісп. *hinchada*), інчас (ісп. *hinchas*), сосіо (ісп. *socio*) – «офіційно зареєстрований уболівальник; член клубу»: Інчада «Барселони» не хоче зустрічі з «Реалом» у півфіналі ЛЧ (football24.ua, 12.04.2013); Потужний перфманс інчас «Реала» (bfootball.com.ua, 13.05.2015); Дуже ризиковане рішення очільника клубу призвело до обурення значної кількості сосіос... (football24.ua, 22.06.2019); б) уболівальницький рух на підтримку футбольного клубу – мадридизмо (ісп. *madridismo*), севільнізм (ісп. *sevillismo*): Бракує слів, аби висловити вдячність за все, що ти зробив для цієї роздягальні, Реала та мадридизмо (football24.ua, 31.05.2018); Приклад севільнізму червоно-біла родина на «Рамон Санчес Пісхуан» (football24.ua, 02.06.2017); в) чемпіонати Іспанії та іспанськомовних країн Центральної Америки, як-от: апертура (ісп. *apertura*), клаусура (ісп. *clausura*), прімера (ісп. *primera*), сегунда (ісп. *segunda*), терсера (ісп. *tercera*). Номінації на позначення вищих ліг активно ввійшли до сучасного футбольного лексику, напр.: Альбасете з Романом Зозулею було близьке до виходу в Прімеру... (footballhub.com.ua, 26.06.2019); Його команда у матчі восьмого туру Апертури переграла Кафеталерос із рахунком 4:1 (champion.com.ua, 18.09.2018). Натомість неозапозичення, що називають нижчі ліги, уживають здебільшого на сайтах букмекерських контор і футбольних ресурсах у функції називних речень (пор.: ІСПАНІЯ: Терсера – Група 1 (myscore.ua); Іспанія | Терсера Дивізіон (favorit.com.ua)), зрідка їх використовують у текстових повідомленнях, як-от: «Атлетіко Мадрид В» виступає в національній лізі «Терсера», яка є четвертим дивізіоном в Іспанії

(sportbuk.com, 04.03.2016). Це засвідчує низький рівень уболівальницької зацікавленості нижчими лігами іспанської першості й унеможливорює швидку узуалізацію таких неозапозичень.

Сучасний український ФІД також засвоїв поодинокі іспанізми, які стосуються власне гри, зокрема забитих м'ячів, напр.: *golaso* (ісп. *golazo*) – «гарний гол»; *голеада* (ісп. *goleada*) – «велика кількість голів, забитих в одному матчі»; *ремонтада* (ісп. *remontada*) – «ситуація, за якої одна з команд відіграє великий рахунок у матчі чи двоматчевій зустрічі»: *Божевільний голеасо Златана Ібрагімовича* (footballhub.com.ua, 03.06.2019); *Почав голеаду Фірміно, який опинився першим на добуванні* (football24.ua, 13.01.2016); *Перед сьогоднішнім поєдинком «Севілья» мала значні кадрові втрати, що зменшувало їх шанси на ремонтаду ще більше* (football24.ua, 18.08.2016).

Зрідка іспанізми виявляють словотвірний потенціал на українському ґрунті, стаючи базою для конструювання дієслівних інновацій, напр.: *Ви мікітачите* у середині поля, ми ловимо вас на контрах (football24.ua, 21.11.2017); від *мікі-така* (ісп. *tiqui-taca*) – «тактика, що передбачає володіння м'ячем упродовж тривалого часу».

Загалом іспанські запозичення в українському ФІД розширюють виражальні можливості футбольного лексикону та здебільшого слугують своєрідними національними ідентифікаторами текстів.

2.2 Семантика неозапозичень італійського походження

Активне проникнення італізмів до українського футбольного лексикону зумовлене підвищеною цікавістю українців до Серії А. Цьому, зокрема, сприяв перехід Андрія Шевченка з київського «Динамо» до «Мілана» 1999 р. і, як наслідок, трансляції італійської першості на вітчизняному телебаченні. На сучасному етапі італізми побутують в українському футбольному лексиконі, окремі з них, напр., *скудетто*, потрапили до словників неологічної лексики (див. НСЗ 2008: 232).

Здебільшого лексеми італійського походження називають футболістів за амплу або функцією на полі: *капоканоньєре* (іт. *capocannoniere* «найкращий бомбардир»), *медзала* (іт. *mezzala* «універсальний півзахисник, який бере участь і в обороні, і в атаці»), *естерно* (іт. *esterno* «крайній півзахисник»), *реджиста* (іт. *regista* «гравець, що конструює атаки з глибини»), *треквартиста* (іт. *trequartista* «атакувальний півзахисник»), *порт'єри* (іт. *portieri* «воротар»), *баріцентро* (іт. *baricentro* «центральный півзахисник»), *центрокампіста* (іт. *centrocampista* «півзахисник»), *атаканте* (іт. *attaccante* «нападник»), *терцино* (іт. *terzino* «крайній захисник») тощо. Пор. у контекстах: *...однак після приходу Гасперіні центрокампіста втратив місце в основі* (football24.ua, 03.01.2014); *В останні роки найпопулярнішими схемами в Італії були 3-5-2 та 4-3-3. І жодна з них не передбачає треквартисту* (football24.ua, 03.03.2015); *Вперше «капоканоньєре» Серії А Тоні став у сезоні 2005/06...* (footballua.tv, 26.05.2017). Зазвичай такими неозапозиченнями номінують італійських гравців, підкреслюючи їхню національну ідентичність, або нападників італійських клубів: *І якщо іспанець по своїй суті саме форвард, то*

Кандрева – це і терцино, і мецала, і естерно, і все що завгодно (football24.ua, 27.07.2016); Аргентинець з 20 м'ячами в активі – кращий атаканте в Італії (bfootball.com.ua, 01.05.2015).

В українському ФІД зафіксовано італізми, що вказують на належність гравців до команди, названої твірною основою: ювентіно (іт. *juventino*) – «Ювентус», інтеріста (іт. *interista*) – «Інтер», міланіста (іт. *milanista*) – «Мілан», лаціале (іт. *laziale*) – «Лацио» тощо. Пор.: Цікаво, що його кумиром дитинства був Алессандро Дель П'єро, а його життя змінив інший ювентіно (ua-football.com, 30.01.2019); Цим колишній інтеріста [Златан Ібрагімович] зробив все, щоб ускладнити своє потрапляння до цього пантеону (1927.kiev.ua, 14.05.2016); Перші слова «міланіста» Балотеллі (footballtransfer.com.ua, 30.01.2013); У першому колі «Дженоа» мінімально переміг «лаціале» з рахунком 1:0 (footballua.tv, 06.02.2015). Здебільшого такі номінації мають подвійну семантику, адже також іменують уболівальників тієї чи тієї команди, пор.: ... однак вболівають «ювентіні» доволі стримано, більшою мірою реагуючи на позитивні або негативні моменти у грі своєї команди (lb.ua/sport, 20.02.2009). Окрім того, український ФІД поповнив іменник тифозерія (іт. *tifoseria*), який позначає італійських уболівальників загалом: Тифозерія «россо-нері» швидко полюбила потужного і забивного ліберійця (ua.tribuna.com, 02.04.2013).

Чимало італізмів називають команди за кольором їхньої форми, напр., скупадрадзура (іт. *squadraazzurra* «синя команда») – збірна Італії: Так, що Скупадрадзура ще не раз нося втре (fckarpaty.com.ua, 02.06.2011); нерадзурі (іт. *nerazzurro* «синьо-чорні») – «Інтер»: Нерадзурі здивляються на вершину. Відеоогляд матчу Інтер – Сампдорія (ua-football.com, 25.10.2017); росонері (іт. *rossoneri* «червоно-чорні») – «Мілан»: Наставник «росонері» поділився очікуваннями від матчу проти «Ювентуса» (football24.ua, 24.11.2012); б'янкочелесті (іт. *biancoselesti* «біло-блакитні») – «Лацио»: Б'янкочелесті теж сповідує атакувальний футбол (bfootball.com.ua, 08.04.2015); блучерк'яті (іт. *blucerchiati* «синє обкатування») – «Сампдорія»: Очевидно, «блучерк'яті» не вірять, що їм вдасться втримати гравця, котрий рветься до Луческу (footballgazeta.com, 31.05.2016); джалоросі (іт. *giallorossi* «жовто-червоні») – «Рома»: «Джалоросі» готові заплатити за цей трансфер понад 5 млн. євро (champion.com.ua, 23.12.2010). Безперечно, частотність уживання цих неозапозичень неоднакова. Перевагу мають ті одиниці, що номінують клуби, які, окрім внутрішньої першості, грають у єврокубках, зокрема Лізі чемпіонів. Адже постійна участь команди в різних турнірах збільшує кількість згадок про неї та водночас частотність лексем на її позначення: ... «джалоросі» не покладають надій на те, щоб підписати Едіна Джеко (football24.ua, 20.07.2015); Едо Рейя – король «б'янкочелесті»! (football24.ua, 19.01.2014).

В українському ФІД також уживають італізми тессера (іт. *tessera*) – «картка (абонемент) на стадіон», меркато (іт. *mercato*) – «період, у який футбольний клуб може продавати й купувати гравців», джорната (іт. *giornata*) – «тур, ігровий день» тощо. Ці інновації використовують для опису італійського футболу, що надає їм національної ідентичності, пор.: Знаю випадки, що навіть італійці, які подавали заявку на тессеру, чомусь її не отримали, що вже говорити про іноземців (football24.ua, 20.11.2012); Серія А: підсумки

зимового *меркато* (1927.kiev.ua, 02.02.2017); ...а вже у вівторок на Апенніні чекає наступна *джерната* (futbol.co.ua, 16.09.2016).

Прикметно, що футбольний лексикон поповнили італійські неозапозичення, утворені від антропонімів. Приміром, іменник *кассаната* (іт. *cassanate*) походить від прізвища нападника А. Кассано, який із 2002 року почав конфліктувати з тренерами й керівництвом «Роми», раптово залишаючи тренування та висуваючи неоднозначні претензії: *Крім того, відомо, що «Сампдорія» в односторонньому порядку може припинити співпрацю з Антоніо, якщо той в черговий раз влаштує свою знамениту «кассанату» – відмову від тренувань та інші істерики* (ukr.segodnya.ua, 09.08.2015). Уважають, що це слово вигадав Фабіо Капелло, тодішній тренер римлян, а італійські журналісти словом *кассаната* регулярно називають «будь-яку поведінку, що шкодить командному духу»², утворюючи відантропонімні деривати за його моделлю, пор.: *Prima c'erano le cassanate, poi sono arrivate le balotellate per arrivare alle niangate* (ilmilanista.it, 09.06.2016). Інновації *balotellate* й *niangate* вказують на типову поведінку нападників М. Балотеллі й М. Ньянга.

Іменник *піолізм* (іт. *piolismo*), утворений від прізвища С. Піолі за допомогою суфікса *-ismo*, позначає тактичну схему, яку використовує цей тренер: *Перш за все, успіх відбувся завдяки тому, що тепер у італійській пресі називають «піолізмом», тобто гармонічним поєднанням антагоністичних стилів: обережності Трапаттоні з агресивними і динамічними атаками та контратаками Земана* (football24.ua, 02.06.2015). В італійських медіях за цією моделлю конструюють назви тактик інших тренерів, пор.: *Dal Bielsismo al Piolismo: analisi e analogie dell'ascesa e declino di due modelli tattici* (laziochannel.it, 21.09.2015), які поступово потрапляють у російськомовний сегмент українського інтернет-дискурсу: *На одном испанском сайте статью о Мартино даже уже успели озаглавить «Бьелсизм в “Барселоне”»* (ua-football.com, 23.07.2013). Ідеться про тактику аргентинського тренера М. Б'єлси.

Поодинокі італійські неозапозичення зумовлені прецедентними ситуаціями, тому їхня інтерпретація вимагає від реципієнта фонових знань. Скажімо, корупційні скандали в італійському футболі спричинили з'яву лексем *тотонеро* (іт. *totonero*) – «незаконні ставки на футбольні матчі» й *кальчополі* (іт. *calciopoli*) – «корупційна змова за участю провідних команд італійського футболу 2006 р.». У сучасному ФІД лексема *кальчополі* частково втратила свою первинну семантику і її вживають, щоб найменувати розслідування, пов'язане з договірними матчами в Україні: *Українське Кальчополі. Хронологія спецоперації проти договірних матчів* (ua-football.com, 22.05.2018). Таке використання призводить до деонімізації неозапозичення й надає йому семантики узагальненості.

Після перемоги Португалії на Чемпіонаті Європи-2016 римська газета «Corriere dello Sport» опублікувала статтю під заголовком «Portogallissimo!».

² Марк РАЙАН, 2013: *Фабіо Капелло. Босс*. Пер. с англ. И. Древаль. М.: Издательство АСТ. Доступно 25.12.2018 на <https://www.rulit.me/books/fabio-kapello-boss-read-313722-1.html>.

який утворено від назви країни за допомогою суфікса *-issimo*, щоб висловити абсолютне захоплення, схвалення (пор. *bravissimo*). Саме з такою семантикою цей італізм транслітерували українські інтернет-видання, оглядаючи реакцію світових медій на тріумф португальської збірної, пор.: «*Португаліссімо!*»: *Реакція ЗМІ на перемогу Португалії на Євро-2016* (football24.ua, 11.07.2016); «*Португаліссімо!*»! *Що пише європейська преса про фінал Євро-2016* (tsn.ua/prosport, 11.07.2016).

Загалом італізми в українському ФІД стають національними ідентифікаторами місцевого чемпіонату та пов'язані з прецедентними ситуаціями, що відбулися в італійському футболі.

2.3 Семантика англійських неозапозичень як продовження традицій

Сучасні дослідники стверджують, що в українському спортивному лексиконі та публіцистиці загалом переважають номінації, запозичені з англійської мови, зокрема її американського варіанта, які становлять понад 80% від усіх одиниць (див. Коробова 2017, Стишов 2017). Однак, за нашими підрахунками, у ФІД зафіксовано лише 23,9% неозапозичень-англізмів. Це зумовлено тим, що впродовж ХХ ст. терміносистема українського футболу формувалася на базі англійської мови, і саме тоді англізми активно проникали до футбольного лексикону, де вже стали узуальними одиницями. Сучасні англійські запозичення фактично заповнюють пропущені лакуни та, як порівняти з іспанізмами й італізмами, швидше втрачають семантику національної ідентичності. Це частково пов'язуємо з тим, що трансляції міжнародних футбольних матчів (Ліги чемпіонів, Ліги Європи, національних збірних тощо) субтитрують англійською мовою, а також зі значною розгалуженістю англійськомовного футбольного дискурсу.

Новітні англізми зазвичай номінують футболістів за позицією на полі, уточнюючи їхні функції та зони відповідальності, як-от: *свіпер* (англ. *swiper* «вільний захисник»), *вінгер* (англ. *winger* «крайній атакуювальний півзахисник»), *вінзбек* (англ. *wingback* «крайній захисник»), *бокс-ту-бокс* (англ. *box-to-box* «центральный півзахисник, який може створювати й руйнувати атаки»). Пор.: *Сарті став чи не першим в Італії кіпер-свіпером, тобто воротарем-ліберо* (ua-football.com, 26.02.2019); *Вінгер «Волині» повернувся в УПЛ* (football-ukraine.com, 27.06.2019); *Вінзбек «Челсі» вирішив піти з команди* (footballtransfer.com.ua, 24.10.2018); *Півзахист грав дуже позиційно, Поль не сильно втручався в гру, проте потім – це вивання в штрафну – це дія справжнього 8-го номера. Справжній бокс-ту-бокс* (ua-football.com, 16.06.2018). Як бачимо, з-поміж них немає лексем, що позначають основні амплуа гравців, оскільки такі одиниці вже стали узуальними, напр., *голкіпер*, *бек*, *хавбек*, *форвард*.

Значну групу англізмів становлять назви вболівальників. Проте, якщо з-поміж італійських та іспанських запозичень переважають найменування фанів конкретної команди (приклад див. вище), то англізми мають узагальнену семантику та сленгове походження: *гловіхантер* / *глов* (англ. *glory hunter* / *glor*) – «уболівальник, який підтримує фаворита», *траблмейкер* (англ.

troublemaker) – «уболівальник, що бере участь у хуліганських акціях», *супортер* (англ. *supporter*) – «уболівальник, вірний одній команді» тощо. Це й віддзеркалено в контекстах: *Так, середній український любитель футболу – глоріхантер* (forum.metalist-kh-stat.net.ua, 29.04.2016); *Тому нішу фанатів на матчі заповнює лише з десяток харківських юнаків-траблмейкерів* (ua-football.com, 23.11.2017); *Збірна України отримала ще одного суппортера у Франції* (football24.ua, 13.05.2016). Як бачимо з прикладів, ці неозапозичення не мають семантики національної ідентичності, що призводить до їх частотності в сучасному футбольному інтернет-дискурсі і, як наслідок, швидшої узуалізації.

Окремі англізми уточнюють і розширюють футбольну термінологію, називаючи:

- а) удари по м'ячу, типи передач: *капбол* (англ. *cupball*) – «вирішальний удар у кубковому матчі», *тандерболт* (англ. *thunderbolt*) – «дуже сильний удар», *лонгбол* (англ. *longball*) – «довга навісна передача», *кікс* (англ. *kicks*) – «невдалий удар по м'ячу», *сейв* (англ. *save*) – «вдалий стрибок воротаря, що рятує команду від гола»: *Одним із очевидних шляхів для атак суперника, які грають проти римлян, є лонгболи за спину захисній лінії...* (football24.ua, 24.04.2018); *...я чомусь згадую отой «кікс» Михайлова* (dynamo.kiev.ua, 10.10.2018); *Лунін здійснив класний сейв на тренуванні Реала* (football24.ua, 02.08.2018). У деяких випадках спостерігаємо розширення значення інновації, коли вона означає не сам удар, а гол, забитий таким ударом, пор.: *Бомбезний тандерболт зі штрафного забили в Чехії* (football24.ua, 18.11.2015);
- б) футбольні часові проміжки: *матчдей* (англ. *matchday*) – «день, коли відбувається матч», *вінстрік* (англ. *winstreak*) – «переможна серія ігор»: *Господарі «Ювентус Стедіум» у компенсований час уникнули програшу в дербі, але про продовження вінстріку довелося забути* (football24.ua, 08.05.2017); *Продовжити свій суботній матчдей карпатівцям довелося у спарингу проти бронзового призера чемпіонату Білорусі* (footboom.kz, 11.02.2017). Інновація *фергі-тайм* (англ. *fergie time* «доданий час до доданого часу») походить від прізвища тренера «Манчестер Юнайтед» Алекса Фергюсона, адже під його керівництвом команда часто забивала на доданих хвилинах матчу: *Примітно, що всі вони [перемоги] здобуті наприкінці матчів – у так званий «Фергі-тайм»* (football24.ua, 23.10.2017);
- в) команди, їхні склади: *локал-тім* (англ. *local team*) – «місцева команда», *андердог* (англ. *underdog*) – «команда, що має малі шанси перемогти», *лайнуп* (англ. *line-up*) – «склад команди»: *«Карпати» натомість не могли запропонувати майже нічого, окрім самої традиції локал-тіму* (football24.ua, 01.07.2015); *Німеччина – Мексика: андердог б'є фаворита. Перша сенсація Чемпіонату Світу-2018* (ua.tribuna.com, 18.06.2018); *Питань до лайнапу Манчестер Сіті практично немає* (football24.ua, 12.08.2018);
- г) результат матчу: *клін-шит* (англ. *clean sheet*) – «гра без пропущеного гола»: *5 воротарів оформили по 3 клін-шити...* (football24.ua, 16.07.2018) тощо.

Окрім того, англійські основи виявляють потужний словотвірний потенціал, адже стають базою для конструювання дієслівних інновацій на українському мовному ґрунті: *сейв* – *сейвити*; *кікс* – *кіксанути*; *суппорт* – *суппортити*; *глор* – *глорити* тощо: *Бразилець був сам-саменький у штрафному, але Пінту сейвить ефектно і ефективно...* (football24.ua, 08.02.2012); *Ще до перерви був момент, коли малинський гренадер пробивав з меж карного майданчика, але кіксанув у руки воротареві...* (fcmalynsk.club, 18.06.2019); *В другій половині зустрічі всі активні фанати перемістились на край сектора, де стюарди не могли заважати суппортити...* (ultras.org.ua, 04.04.2009).

2.4 Семантика новітніх запозичень із німецької мови

Незапозичення з німецької мови, рідковживані в українському футбольному дискурсі, зазвичай називають збірну Німеччини, як-от: *бундесманшафт* (нім. *Bundesmannschaft*), *маншафт* (нім. *Mannschaft*), *національманншафт* (нім. *Nationalmannschaft*), *бундесмашін* (нім. *Bundesmaschine*), що в перекладі означає «федеральна (національна) команда»: *Єдиної поразки бундесманшафт зазнала в матчі з Алжиром (1:2) на ЧС-82* (footballua.tv, 21.06.2014); *...можна пригадати гарячі обговорення в німецькій пресі щодо вибору першого номера для Національманншафт* (football24.ua, 21.10.2018); *...а за 2 дні після цього національна дружина Португалії протистоятиме німецькій Бундесмашін* (football24.ua, 24.12.2013).

В поодиноких випадках натрапляємо на інновації, що іменують німецькі клуби: а) за кольором форми, приміром, *ротен* (нім. *Rothen* «червоні») – «Баварія»: *Тепер «ротен» повинні домовитися з «папугами» щодо суми трансферу* (football24.ua, 17.07.2019); *шварцгельбен* (нім. *Schwarzgelben* «жовто-чорні») – «Боруссія» (Дортмунд): *Дебютним голом за «шварцгельбен» відзначився Пако Алькасер* (football24.ua, 15.09.2018) тощо; б) за загальною назвою, покладеною в основу номінації – прізвиська команди, напр., *кнаппен* (нім. *Knappen* «гірники») – «Шальке-04»: *Шальке стартував у чемпіонаті з 2 поразок, а третій тур приніс «кнаппен» ще більше розчарування* (football24.ua, 15.09.2018).

2.5 Семантичні особливості португалізмів та інших нечастотних неозапозичень

З-поміж неозапозичень із інших мов переважають португалізми, що засвідчує часткову прихильність уболівальників до португальського і бразильського футболу. Зазвичай ці одиниці метафорично описують національну команду, напр., *селесао* (порт. *seleção* «обрані») – іменником називають і збірну Португалії, і збірну Бразилії; *пентакампеонес* (порт. *pentacampeões* «п'ятиразові чемпіони») – збірна Бразилії як 5-разовий чемпіон світу, а також номінують уболівальників: *торсиди* (порт. *torcida*): *Поєдинок 1/4 фіналу ЧС-2018 проти збірної Бельгії є 26-м на посаді для головного тренера «селесао»* (football24.ua, 06.07.2018); *Після десяти турів «пентакампеонес» мають у своєму активі*

21 очко (ua-football.com, 10.11.2016); Бразильська *торсида* не чекала нічого хорошого від виступу своєї збірної на чемпіонаті світу в Швеції (football.ua, 01.05.2018). Португалізм *біциклета* (порт. *bicicleta* «удар в падінні через себе») через часте вживання став футбольним терміном і фактично має всі шанси потрапити до загальномовних словників: *Біциклета по-українськи. Кулач та його попередники* (ua-football.com, 20.08.2018).

Зрідка в українському ФІД уживають португальські неозапозичення, що називають ліги африканських країн, напр., *жирабола* (порт. *Girabola*) – вища ліга Анголи, *мокамбола* / *мосамбола* (порт. *Moçambola*) – футбольна ліга Мозамбіку тощо. Однак такі інновації засвідчено лише в українськомовному сегменті «Вікіпедії» або на сайтах букмекерських контор і ресурсах, які «наживо» фіксують рахунки футбольних матчів, пор.: *Останнього разу клуб покинув Мосамболу за підсумками сезону 2008 року* (uk.wikipedia.org, 2016); АНГОЛА: *Жирабола* (myscore.ua, 2011–2019).

У футбольному лексиконі зафіксовано неозапозичення зі словенської мови *любліанізм* (словен. *ljubljanizem*), зумовлене прецедентною ситуацією. Інновацію утворено від топоніма Любляна, а в її основу покладено невдоволення вболівальників високими цінами за квитки на матч між збірними Словенії та України, що відбувся в Мариборі, тобто *любліанізм* – «те, що характерне для Любляни». Пор.: *«Ідіотизм!» – пише одна вболівальниця на офіційній сторінці Федерації футболу Словенії в Facebook. «Любліанізм!» – іронічно відповідають їй, недвозначно натякаючи, що якщо для столиці Любляни це ще прийнятна ціна, то для провінційного Марибора – надто висока* (football24.ua, 10.11.2015). Лексеми такого зразка мають фактично нульові шанси ввійти до загальномовного словника.

3 Різномовні запозичення-контаміанти

В українському ФІД засвідчено оригінальні зі структурно-семантичного погляду неозапозичення-контаміанти, твірні основи яких походять із різних мов. Зазвичай такі одиниці належать до онімної лексики, а їхня поява зумовлена футбольними прецедентними ситуаціями. Наприклад, інновація *Неверкузен* (*Neverkusen* – англ. *never* + нім. *Leverkusen*) – це прізвисько, яке вболівальники дали леверкузенському «Байєрові» після того, як команда мала всі шанси стати чемпіоном, але в підсумку фінішувала другою: *Принаймні після цього сезону «байєрці» отримали прізвисько «Неверкузен»* (football24.ua, 01.05.2017). Неозапозичення *Пікенбауер* (*Piquenbauer* – ісп. *Piqué* + нім. *Beckenbauer*), утворене від прізвища іспанського футболіста Ж. Піке й німця Ф. Бакенбауера, стало назвою пива, пор.: *«Пікенбауер», – таку марку напою випустила броварня Барселони* (football24.ua, 06.07.2016). Контамінація *Варез* (*Vahrez* – англ. *Vardy* + фр. *Mahrez*) походить від прізвищ футболістів «Лестера» Дж. Варді й Р. Мареза, які на матч із «Челсі» взули бутси з таким написом: *На матч проти «Челсі» у 38 турі АПЛ лідери «Лестера» Ряд Марез та Джеймі Варді вирішили одягнути бутси з однаковим написом «Варез», що символізуватиме їхню дружбу* (football24.ua, 14.05.2016). Після того, як Є. Коноплянка провів вдалу гру з «Фрайбургом» і поцілував камеру, коли

забив гол, німецький «Bild» сконструював прізвисько *KNUTSCHERplyanka* (нім. *Knutscher* «поцілунок» і *Kopoplyanka*), яке транслітерували українські журналісти: *У своєму заголовку це ЗМІ назвало нашого гравця «Кнучер-плянка»* (champion.com.ua, 20.12.2016). Звісно, що ці номінації вимагають від читача фонових знань, а також відповідної лінгвістичної компетентності.

Зрідка у футбольному дискурсі натрапляємо на неозапозичення, утворені зрощеннєвим способом, причому твірні основи походять із різних мов. Приміром, інновацією *гегенпресинг* (нім. *gegen* «проти» й англ. *pressing* «тиск») позначають тактику німецького тренера Ю. Клоппа, згідно з якою команда, утративши м'яч, намагається швидко повернути його: *Його команди яскраві, в них реалізовується вже знаменитий «гегенпресинг»* (football24.ua, 02.05.2018). Отже, контамінації засвідчують взаємодію різних мовних систем у творенні футбольного дискурсу.

4 Пристосування неозапозичень до системи української мови

Усі неозапозичення поступово пристосовуються до граматичної системи української мови.

Сучасні науковці стверджують, що потреба якомога точніше, зручніше позначити нове поняття або реалію призводить до з'яви номінацій-конкурентів, тобто «номінацій того самого об'єкта з різними формою та/або змістом, з різним стилістичним чи комунікативно-прагматичним потенціалом» (Карпіловська, Кислюк, Клименко та ін. 2017: 41). Причому конкурувати між собою можуть як лексеми, утворені на питомому мовному ґрунті, так і іншомовні запозичення. Л. М. Підкуймуха, аналізуючи львівське койне першої половини ХХ ст., стверджує, що футбольні поняття, створені за словотвірними моделями української мови, не витримали конкурування з англізмами або їх свідомо усунули з мовлення українців як вияви національної словотворчості. Як приклади дослідниця наводить лексеми *лучник* – «нападник, форвард», *головкувати* – «відбивати м'яч головою», *відсторона* – «офсайд; положення поза грою»; *наріжняк* – «кутовий удар» тощо (Підкуймуха 2016: 10–11).

У сучасному ФІД неозапозичення конкурують між собою або з українським відповідником чи раніше запозиченим англізмом. Виокремлюємо граматичну, орфографічну, графічну й лексичну конкуренцію.

4.1 Граматичне конкурування

Граматичними конкурентами насамперед є іспанізми у формі однини (напр., *блауграна*) і множини (напр., *блаугранас*). Пор.: ...«*блауграна*» може просто викупити контракт форварда, клаусула якого на даний момент становить 100 млн євро (ua-football.com, 10.10.2017); Наставник *блаугранас* поділився очікуваннями перед каталонським дербі (ua-football.com, 07.12.2018). Трапляються випадки, коли іспанські запозичення набувають відмінкової парадигми української мови, як-от: *Космічний футбол від «блауграни»* (sportanalytic.com, 20.08.2012); *Контракт Дані із «блауграною» закінчується наступного року...*

(football24.ua, 18.08.2014). Окрім того, у футбольному дискурсі засвідчено лексичний кореферент *синьо-гранатові*: *Синьо-гранатові постараяться підписати французького гравця* (ua-football.com, 27.07.2018). Тобто ідеться про чотири компоненти: «іспанізм в однині» / «іспанізм у множині» / «граматично пристосований іспанізм» / «українськомовна калька».

Конкуренцію форм однини та множини спостерігаємо й у неозапозичених італійського походження, напр., *лаціале* – *лаціалі*. В українському ФІД ці лексеми вживають безвідносно до первинних граєм числа в мові-джерелі, пор.: *...хоча до цього на «Стадіо Олімпіко» перемогу святкували саме «лаціале»* (footballua.tv, 19.12.2014); *Лаціале вийшов навіврезервним складом...* (ua-football.com, 28.11.2015); *...лаціалі будуть діяти агресивно в виїзному матчі 1/8 Ліги Європи з Динамо* (ua-football.com, 15.03.2018).

У множинних формах найменувань, утворених від назви команди за допомогою суфікса *-isti* (напр., *milanista* – *milanisti*), спостерігаємо заміну італійського закінчення *-i* співзвучною флексією *-и*, що адаптує ці лексеми до відмінкової парадигми української мови, пор.: *«Міланіста» Давіде Ді Дженнаро виграв у найлютішого ворога* (ua-football.com, 17.10.2016); *Міланісті просто були сильніші за суперника* (football.hiblogger.net, 08.05.2010) – *Зробити пропозицію по гравцю міланісти хочуть в літнє трансферне вікно* (ua-football.com, 19.01.2017). Окрім того, у формах однини такі неозапозичення не мають однієї моделі словозміни. Їх відмінюють або як іменники чоловічого (*Бокетті до кінця сезону став «міланістом»* (football24.ua, 28.01.2015)), або жіночого (*Робінью залишається «міланістою»* (football24.ua, 19.07.2013); *Радий, що він став «романістою»* (ua-football.com, 08.09.2017)) роду, що засвідчує неоднакове сприймання цих інновацій у лексичній системі української мови й визначення родової належності за семантичним або формально-граматичним принципом. Хоча останнім часом помітна тенденція до маскулінізації й у формах називного відмінка чоловічого роду їх уживають без притаманного італійській мові закінчення *-а*: *Востаннє ворота каталонців на «Камп Ноу» вразив міланіст Тьяго Сілва* (tsn.ua, 05.01.2012); *«Гранатовий» Максі Лопес, в якого «інтеріст» Ікарді відбив наречену, помстився голевим пасом* (football24.ua, 25.01.2015). Це свідчить, що граматичну конкуренцію виграє форма чоловічого роду з нульовим закінченням, характерна для питомих утворень, пор., *динамівець, карпатівець, дніпрянин, барселонець, реалівець*.

4.2 Орфографічне конкурсування

Потрапляючи до українського футбольного лексикону, неозапозичення зазнають правописної адаптації, що зумовлює з'яву орфографічних конкурентів. Це спричинено такими особливостями:

- а) розбіжностями щодо застосування «правила дев'ятки» до всіх загальних назв іншомовного походження: *тріденте* / *триденте*, *мадридиста* / *мадрідіста* / *мадридіста*, *еластико* / *еластико*, *бісиклета* / *бісіклета*;
- б) використанням фонетичного чи морфологічного принципу транслітерації: *суппортер* / *саппортер*, *меццала* / *медзала*, *латікс* / *летікс*;

- в) написанням італізмів із подвоєнням і без нього: *россонері / росонері, джалороссі / джалоросі, меццала / мецала, тифозерія / тіфозерія / тіфозерія;*
- г) різним написанням складних англізмів: *клін-шит / кліншит, бокс-ту-бокс / бокс ту бокс / бокстубокс, матчдей / матч-дей, лонг-бол / лонгбол.*

Однак із-поміж орфографічних конкурентів переважають інновації, які не суперечать чинним правописним нормам, пор.: *Ібрагімович оцінив би таку бісиклету..* (champion.com.ua, 26.08.2016); *«Рома» – лідер чемпіонату, яка показує доволі змістовний футбол і вселяє надії своїй тифозерії* (ua-football.com, 22.09.2013); *Мадридська ностальгія. 5:0 в Ель-Класико для Реала* (ua-football.com, 26.10.2018).

4.3 Графічні конкуренти

До графічних конкурентів зараховуємо одиниці, передані різними графічними системами – латиницею і кирилицею. Безперечно, що в сучасному ФІД здебільшого використовують транслітеровані неозапозичення, однак зрідка натрапляємо на іншомовні вкраплення – слова, уживані у звуковій і графічній формі мови-джерела без адаптування до системи української мови (Клименко, Карпіловська, Кислюк 2008: 19), як-от: *La blanquirroja не відчували радість від забитого гола на Мундіалі* (ua-football.com, 26.06.2018); *Інше питання, що Squadra Azzurra зараз далеко від своєї оптимальної форми...* (ua-football.com, 28.05.2018), пор.: *Так, що СкуадраАдзура ще не раз нося втрє* (fckarpaty.com.ua, 02.06.2011) тощо.

4.4 Лексичні конкуренти

Найбільшу кількість неозапозичень становлять лексичні конкуренти. Зазвичай такі одиниці розширюють синонімні ряди української мови, окремі з них мають обмежений функційний потенціал. Конкурувати між собою можуть як інновації іншомовного походження, так і їхні українські відповідники (див. приклади в табл.).

Українська	Англійська	Іспанська	Італійська	Німецька
наставник	тренер, коуч	ентренадор	алленаторе	
нападник	форвард	делантеро	атаканте	
«десятка»	плеймейкер, диспетчер	реджиста	енганче	шпільмахер
воротар	голкипер	портєро	портєрі	
півзахисник	хавбек	центрокампіста	центрокампіста	
уболівальники	фанати	інчас, інчада	тифозі	

З-поміж лексичних конкурентів, у сучасному ФІД переважають власне українські утворення, а також слова, раніше запозичені з англійської мови. Можна стверджувати про мирне співіснування цих лексем і вживання їх як синонімів задля уникнення тавтології, пор.: *Український форвард виявився кращим, ніж легендарний іспанський нападник* (m.znaj.ua, 28.06.2017); *Український воротар підтримав голкіпера Ліверпуля після провалу у фіналі ЛЧ* (champion.com.ua, 27.05.2018). Неозапозичення з італійської, іспанської та інших мов здебільшого ідентифікують осіб за походженням або належністю до національного чемпіонату, програючи конкуренцію англізмам і українським лексемам: *Центральний півзахисник, або, як прийнято казати на Піренеях, центрокамніста, бігав у «Сельті», яка лише розпочинала свій шлях зі Сегунди у Прімеру* (football24.ua, 14.12.2012).

5 Висновки

Отже, до українського ФІД найчастіше проникають неозапозичення з іспанської, італійської й англійської мов, що зумовлено високим рівнем розвитку футболу відповідних країн. Здебільшого іспанізми й італізми мотивовано кольором форми, у якій грає команда, або утворено від назви міста, яке вона представляє. На сучасному етапі іспанські й італійські неозапозичення зазвичай слугують національними ідентифікаторами, хоча подекуди розширюють своє функційне навантаження, набуваючи узагальненої семантики.

На відміну від загальнономовних тенденцій, у ФІД англійські неозапозичення кількісно поступаються іспанізмам й італізмам, оскільки багато англізмів раніше втратили свій неологічний статус і перейшли до узуальних термінів. Новітні лексеми англійського походження мають уточнювальну семантику, конкретизуючи функції гравців на полі, типи ударів по м'ячу, різновиди часових проміжків тощо. Германізми й португалізми зазвичай метафорично номінують національні збірні, зрідка – команди або ліги. Прикладом структурно-семантичної взаємодії різних мов слугують контаміновані неозапозичення, мотивовані футбольними прецедентними ситуаціями, для розуміння яких потрібні фонові знання.

У ФІД неозапозичення конкурують на граматичному, правописному та графічному рівнях, однак перевагу мають ті інновації, що не суперечать чинним мовним нормам. Лексичні конкуренти мирно співіснують у сучасному футбольному лексиконі, розширюючи синонімні ряди української мови, хоча неозапозичення іспанського й італійського походження здебільшого залишаються виразниками національної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

Катерина ГОРОДЕНСЬКА, 2009: Нові запозичення і новотвори на тлі фонетичної та словотвірної підсистем української літературної мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови*, вип. 5, 3–7.

Євгенія КАРПІЛОВСЬКА, Лариса КИСЛЮК, Ніна КЛИМЕНКО та ін., 2017: *Вплив суспільних змін на розвиток української мови*. Київ: ВД Дмитра Бураго.

Ніна КЛИМЕНКО, Євгенія КАРПІЛОВСЬКА, Лариса КИСЛЮК, 2008: *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі*. Київ: ВД Дмитра Бураго.

Ірина КОРОБОВА, 2017: *Семантичне та словотвірне освоєння новітніх запозичень в українській мові*: дисертація. Київ – Запоріжжя.

Віталій МАКСИМЧУК, 2018: Префіксоїди *супер-* і *мега-* як засоби оновлення футбольного лексикону: українсько-польські паралелі. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 53, 294–228.

НСЗ, 2008 = *Нові слова та значення: словник*. Укл. Людмила Туровська, Лада Василькова. Київ: Довіра.

Людмила ПІДКУЙМУХА, 2016: *Лексичний склад західноукраїнського варіанта літературної мови (на матеріалі художніх текстів львівських письменників першої пол. XX ст.)*: автореферат. Київ.

Наталія СОВТИС, 2013: Критерії виділення польських запозичень в українській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, вип. 34, 227–229.

Олександр СТИШОВ, 2017: Нові іншомовні слова в українськомовних ЗМІ початку XXI ст. *Філологічні студії*, вип. 9, 66–76.

Юрій СТРУГАНЕЦЬ, 2015: Процес іншомовних запозичень у футбольній лексиці сучасної української мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, вип. 57, 116–121.

NOVE PREVZETE BESEDE V UKRAJINSKEM NOGOMETNEM SPLETNEM DISKURZU

V članku so analizirane nove prevzete besede v sodobnem ukrajinskem nogometnem spletnem diskurzu. Analiza španskih, italijanskih, angleških, nemških in drugih prevzetih besed je potekala na podlagi različnih kriterijev, kot so leksikografski, kronološki, funkcijski in semantični.

Ugotovljeno je bilo, da španske, italijanske in angleške inovacije v ukrajinski nogometni spletni diskurz najpogosteje prodrejo zaradi visoke razvitosti nogometa v teh državah. Španske in italijanske inovacije so večinoma motivirane z barvo kluba ali imenom njegovega domačega kraja. Španske in italijanske inovacije so nacionalni identifikatorji, včasih pa razvijejo posplošeno semantiko, npr. *портєро*, *єнганче*, *атаканте*.

V nogometnem spletnem diskurzu je besed, prevzetih iz angleščine, manj od tistih, ki so prevzete iz španščine in italijanščine, ker so številne angleške besede izgubile status neologizmov in so postale del splošnega izrazja. Angleške leksikalne novosti poimenujejo vloge nogometašev na igrišču (*вінєр*, *вінєбек*), vrste udarcev z žogo (*тандєрболт*, *лонєбол*), časovna obdobja (*вінєстрік*, *матчдєй*) itn. Nemške inovacije nemško reprezentanco in ekipe zvezne lige poimenujejo po njihovi barvi ali vzdevkih. Portugalske leksikalne novosti prevladujejo nad izposojenkami iz drugih jezikov, kar delno nakazuje predanost navijačev portugalskemu in brazilskemu nogometu. Ti leksemi običajno metaforično opisujejo nacionalne ekipe (*селєсао*, *пєнтакампєонєс*) ali lige afriških držav (*єжирабола*, *мокамбола*). Primer strukturno-pomenske interakcije različnih jezikov so kontaminirane prevzete besede, katerih nastanek spodbujajo tipične nogometne okoliščine: *Пієнєбауєр*, *Варєз*, *Кнучєрплянєка*. Za razumevanje teh leksemov mora bralec poznati ozadje, imeti pa mora tudi določene jezikovne kompetence.

V ukrajinskem nogometnem spletnem diskurzu so nove prevzete besede v konkurenčnem odnosu na slovnični, pravopisni in grafični ravni, prevladajo pa tiste inovacije, ki ne nasprotujejo

існуючі мовні норми, наприклад, *біклет*, *тифозерія*, *Ель-Класико*. Не зважаючи на це можна зробити висновок, що лексикальні пари в українській мові існують і ширше: *наставник* (Українська) – *тренер*, *коуч* (Англійська) – *ентренадор* (Іспанська) – *алленаторе* (Італійська); *воротар* (Українська) – *голкіпер* (Англійська) – *портєро* (Іспанська) – *портєри* (Італійська).
